

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

12-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 12 (4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2024

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00-TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy hodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00-IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00-FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedراسi mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00-FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00-YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi

Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich - yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00-PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pyedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00-PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00-SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00-SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar bo‘yicha dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefonlar:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Turg'unov Sherzod Abduvositovich</i> FARG'ONA VILOYATI SANOAT KORXONALARINING MODDIY-TEXNIK HOLATI VA ULARNING SANOAT ISHCHILARINING MEHNAT MUHOFAZASIDAGI AHAMIYATI HAQIDA AYRIM FIKR MULOHAZALAR (Farg'ona viloyatida 1950-1970-yillarda chop etilgan vaqtli matbuot nashrlarida e'lon qilingan maqolalar tahlili asosida)	13-19
<i>Qalandarov Hamza Hamroqul o'g'li</i> SOVET HOKIMIYATINING O'ZBEKISTONDA YURITGAN ATEISTIK SIYOSATI VA XUDOSIZLAR JAMIYATI FAOLIYATI	20-23
<i>Berdiyev Abduvali Abdug'aniyevich</i> XVIII-XIX ASRLARDA XIVA XONLIGINING ERON VA ROSSIYA BILAN SIYOSIY VA IJTIMOYIY ALOQALARI HAQIDA AYRIM MA'LUMOTLAR	24-32
<i>Соъуб Раъноб</i> КАМБАФАЛЛИК ВА УНИ ҚИСҚАРТИРИШ МУАММОЛАРИ	33-42
<i>Abdimov Abdumurod O'zbekovich</i> MARKAZIY OSIYO MINTAQASIGA ILMIY QARASHLAR VA KONSEPTUAL MASALALARNING AYRIM JIHATLARI	43-48
<i>Toshpulatov Nurbek Boboqul o'g'li</i> XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA SAMARQAND VILOYATI BOZORLARI VA KARVONSAROYLARI TARIXI	49-53
<i>Temirova Munira</i> ESKI TERMIZ SIMOVKO'ZACHALARI HAQIDA AYRIM MULOHAZALAR	54-58
<i>Sattorova Shahlo</i> SHAYBONIYLAR DAVRIDA JO'YBOR XO'JALARINING BUNYODKORLIK FAOLIYATI	59-63

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Yazdonova Saxiba Kurbanovna</i> KIBERMAKON: TA'LIM, TARBIYA VA IQTISODIY TA'SIR TENDENSIYALARI	64-72
<i>Taniev Ahmadjon Bahromovich</i> ТУРИЗМ, ГЛОБАЛЛАШУВ ВА САВДО: УЛАРНИНГ АТРОФ-МУҲИТГА ТАЪСИРИ	73-82
<i>Ходжаниязов Элбек Сардоревич</i> ХОРАЗМ ВИЛОЯТИДА ТУРИЗМ ТРАНСПОРТИ ХИЗМАТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ОМИЛЛАРИ ТАҲЛИЛИ	83-93
<i>Raximov Bahromjon Ibroximovich, Ibrohimova Maqsuda Muhammadjon qizi</i> O'ZBEK SANOATINING INNOVATSION TARAQQIYOTI VA IQTISODIY O'SISHDAGI ROLI	94-99
<i>Ahmedov Adham Djalolovich</i> AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA FUQAROLARNING O'ZINI O'ZI BOSHQARISH ORGANLARI FAOLIYATINI SAMARALI TASHKIL ETISH	100-105
<i>Ablazov Nurillo Xusanboyevich</i> QURILISH KORXONALARI DEBITORLIK VA KREDITORLIK QARZLARINI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	106-112

<i>Абдурахманов Мухторали</i> ЎУДУДИЙ КЛАСТЕРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ БОСҚИЧЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ	113-116
<i>Poshokulova Mohigul</i> BILIMLAR IQTISODIYOTINING ZAMONAVIY SHAKLLARI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIM TIZIMIDA	117-122
<i>Toxirov Akbarxon Toirxon o'g'li</i> INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH ORQALI KORXONANING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH: YANGI IMKONIYATLAR VA TAHIDLAR	123-131
<i>Sayfutdinova Nigina Furkatovna</i> O'ZBEKISTONDA INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISH ASOSIY AHAMIYATLARI	132-135
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Shakarov Oybek Xudoyberdi o'g'li</i> O'ZBEK XALQI ETOSFERASIDA KORRUPTION MUNOSABATLAR PAYDO BO'LISH SABABLARINING FALSAFIY TAHLILI	136-139
<i>Жўрамуродов Нодир Ғайбуллаевич</i> ЖАДИДЛАР ФАЛСАФАСИДА МИЛЛИЙ ҒОЯ, МИЛЛИЙ ЎЗЛИК ВА МИЛЛИЙ ҚАРАШЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШИ	140-144
<i>Sayidova Muhabbat G'afforovna</i> GLOBAL AXBOROTLASHUV TENDENSIYALARINING MILLIY VA MA'NAVIY QADRIYATLARGA TA'SIRI	145-149
<i>Kuraxmedov Azamat Erkinovich</i> SAMARQAND JADIDCHILARINING TURKISTON MA'RIFATPARVARLIK FALSAFASI RIVOJIDA TUTGAN O'RNI	150-153
<i>Umarova Feruza Rozibayevna</i> O'ZBEK XALQI MA'NAVIY MADANIYATI RIVOJLANISHINING ASOSIY XUSUSIYATLARI	154-156
<i>Samijonov Azizbek Ismoiljon o'g'li</i> KIBERXAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING FALSAFIY-KONSEPTUAL TAHLILI	157-161
<i>Begbudieva Parvina Shoxruxovna</i> THE CONTRIBUTION OF MAHMUDHODJA BEHBUDI TO THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF EDUCATION SYSTEM OF TURKESTAN	162-166
<i>Aytbayev Mansurbek Yusupovich</i> MAHMUD AZ-ZAMAXSHARIY AQL-ZAKOVAT TO'G'RISIDA	167-173
<i>Muslimov Sherzod Akbarovich</i> ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR MA'NAVIY MEROSI: JAMIYAT, SIYOSAT VA SHE'RIYAT	174-178
<i>Jantayev Maqsud Ibragimovich</i> MUHAMMAD AL-XORAZMIY: MATEMATIKADAN FALSAFAGACHA BO'LGAN ILMIY IZLANISHLAR	179-184
<i>Norova Malika Fayzulloyevna</i> TASAVVUF TA'LIMOTI VA UNING SAYFIDDIN BOXARZIY DUNYOQARASHIGA TA'SIRI	185-191

<i>Gulova Anorgul Axtamovna</i> O‘ZBEKISTONDA ALISHER NAVOIY ASARLARIGA BO‘LGAN MUNOSABAT	192-196
<i>Absattorov Baxtiyor Mamarasulovich, Karimova Gulchehra Abdulkarimovna</i> BURCH VA MAS‘ULIYAT TUSHUNCHALARINING TARIXIY-NAZARIY, AN‘ANAVIY VA ZAMONAVIY TALQINI	197-205
<i>Berdikulov Chingiz Dusmuradovich</i> IJTIMOIY MULOQOT-SHAXS INTELLEKTUAL MADANIYATINING SHAKLLANISH OMILI	206-211
<i>Mamarasulov Baxriddin Shakasimovich</i> MILLIY-MA‘NAVIY YUKSALISH – MAMLAKATIMIZ MA‘NAVIY TARBIYA TIZIMINING YANGI STRATEGIYASI SIFATIDA	212-216
<i>Nurmatov Kamaridin Shamsiyevich</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA ADOLAT TUSHUNCHASINING O‘RNI	217-221
<i>Bekpo‘latov Ulug‘bek Rahmatulla o‘g‘li</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA SIMMETRIYA VA ASIMMETRIYA BIRLIGINI TA‘MINLASHNING DIALEKTIK TAHLILI	222-228
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Berdiyeva Muqarrama Anvarovna, Chernova Natalya Vasильevna</i> СТРАТЕГИИ ЛИНГВОМЕТОДИЧЕСКОГО ПОДХОДА ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ	229-234
<i>Жамаҳматов Каромиддин Айнилло ўғли</i> БУРҲОНИДДИН ТЕРМИЗИЙ АСАРЛАРИНИНГ САЛЖУҚИЙЛАР ДАВРИДА ЯРАТИЛГАН ТАСАВВУФИЙ МАНБАЛАРГА ТАЪСИРИ	235-243
<i>Temirova Aziza Muzaffarovna, Uralova Oysuluv Poyan qizi</i> ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA “KO‘K” SIFAT BELGISINING SEMANTIК XUSUSIYATLARINING TADQIQI	244-247
<i>Mansurova Mohinur Akmal qizi</i> HAJVIY TAFAKKUR TABIATI – SATIRA VA YUMOR TUSHUNCHASI	248-252
<i>Яркулова Фотима Усмановна, Исломова Марьям</i> ИМЕННОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ В ПОВЕСТЯХ И.С.ТУРГЕНОВА	253-257
<i>Murodova Muqadas Ikromovna</i> XX ASR INGLIZ VA O‘ZBEK ADABIYOTIDA YARATILGAN SATIRIK ASARLAR TADQIQI	258-263
<i>Ruzmatova Gulnara Kulmamatovna</i> O‘ZBEK ADABIYOTIDA LATIFA JANRI TARAQQIYOTI VA TAHLILI	264-268
<i>Davronov Shexroz Abrorovich</i> OG‘ZAKI TARJIMA VA UNDA KOMPRESSIYANING ROLI	269-273
<i>Begmatov Azizbek Tursunbayevich</i> INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI ONOMASTIK BIRLIKLAR TADQIQI	274-280
<i>Ibragimova Moxiraxon Anvarovna</i> NUTQIY AKTLAR TASNIFI	281-285
<i>Расулова Истода Абдулатифовна</i> К ПРОБЛЕМЕ ДЕФИНИЦИИ ЯЗЫКОВЫХ УНИВЕРСАЛИЙ: ИССЛЕДОВАНИЕ ИНВАРИАНТНЫХ СВОЙСТВ В КОНТЕКСТЕ ЯЗЫКОВОЙ ВАРИАТИВНОСТИ	286-293

<i>Obidova Go'zalxon Ma'rufjon qizi</i> O'ZBEK TILIDA OMAD VA OMADSIZLIKNI NOMLOVCHI LEKSIK VA FRAZEOLGIK BIRLIKLAR	294-299
<i>Furkatova Maxliyo To'lqin qizi</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI SHAXS-SON KATEGORIYASI	300-309
<i>Baxramov Xabibillo Sadikovich</i> INGLIZ TILIDA "POISON-ZAHAR" KONSEPTINING SEMANTIK XUSUSIYATLARI	310-315
<i>Тухтаев Сирожиддин Тошпўлатович</i> ПАРЕМИОЛОГИЯДА САХИЙЛИК КОНЦЕПТИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ	316-323
<i>Qiyomov Shohabbosxon Sharofiddin o'g'li</i> XATTOTLIK SAN'ATINING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI	324-327
<i>Sobirjonova Muxlisa Sobirjonovna</i> YOLG'IZLIK FENOMENINING PSIXOLOGIK, IJTIMOY VA EKZISTENSIAL ASPEKTLARI	328-331
<i>Qayumova Mohinur Murodullayevna</i> LEXICAL-SEMANTIC FEATURES OF THE CONCEPT «STEP» IN THE ENGLISH LANGUAGE	332-337
<i>Sayipova Dilafruz Rahimovna</i> O'ZBEK NASRI TARAQQIYOTIDA "BOBURNOMA"NING AHAMIYATI	338-342
<i>Diyarov Akmal To'lqin o'g'li</i> INGLIZ TILIDAGI BOG'DORCHILIK TERMINLARINING GENETIK-ETIMOLOGIK TAVSIFI	343-348
<i>Атаназарова Шохида Бахрамовна</i> РЕКЛАМАДА ИЛЛОКУЦИЯ ВА ПЕРЛОКУЦИЯНИНГ АМАЛГА ОШИШИДА БИЛБОРДЛАРНИ АҲАМИЯТИ (РЕКЛАМА БАННЕРЛАРИ МИСОЛИДА)	349-353
<i>Matadqulova Kamila Abduxoliqovna</i> ANCIENT EGYPTIAN LITERATURE: THE OLD, MIDDLE AND NEW KINGDOMS	354-364
<i>Alimova Dilrabo</i> SHARQ ADABIYOTIDA QASIDANING TARIXIY TAKOMILI	365-373
<i>Abduqaxxorova Nargiza Rustamovna</i> RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI TOPISHMOQLARNING LINGVOKULTUROLOGIK TADQIQI	374-379
<i>Курбонова Нодира Розиковна, Пулатова Сабина Шарифовна</i> ЛИТЕРАТУРНЫЙ АНАЛИЗ ТЕМЫ УТРАЧЕННОЙ РОДИНЫ В РОМАНЕ ВЛАДИМИРА НАБОКОВА «МАШЕНЬКА»	380-390
<i>Khamidov Tohirjon Olmos ogli</i> ANALYSIS OF TYPES OF ENGLISH PHRASAL VERBS ACCORDING TO THE STRUCTURE	391-396
<i>Umurzakova Kommuna Xursanovna</i> O'ZBEKISTON IJTIMOY TARMOQLARIDA YOSHLAR NUTQIDAGI O'ZGARISHNING TA'LIM JARAYONIGA TA'SIRI	397-402
<i>Habibullayeva Shoira Shukurillayevna</i> ONA TILI DARSIDA GAP BO'LAKLARI VA ULARNI TAHLIL QILISH METODIKASI	403-406

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

- Itomov Nurillo Fayzullayevich*
ТА’МИНЛОВЧИ ТО’ЛОВ – МАЖБУРИЯТЛАРНИ ТА’МИНЛАШНИНГ
ЯНГИ УСУЛИ СИФАТИДА 407-414
- Салаев Нодирбек Сапарбаевич*
ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИДА ДЕКРИМИНАЛИЗАЦИЯ: МОҲИЯТИ,
ТУРЛАРИ ВА АҲАМИЯТИ ХУСУСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР 415-431
- Ходжиев Юнус Мухитдинович*
МУЛК ҲУҚУҚИ БЕКОР БЎЛИШИНИНГ ШАХС ИХТИЁРИГА БОҒЛИҚ БЎЛМАГАН
АСОСЛАРИНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ 432-436
- Сайдивалиева Хуршида*
БОЛАЛАРНИ ОИЛАГА ТАРБИЯГА БЕРИШ ЮЗАСИДАН ВУЖУДГА КЕЛУВЧИ
МУНОСАБАТЛАРНИ КЕЛИШУВЛАР АСОСИДА ТАРТИБГА СОЛИШ
МАСАЛАЛАРИ 437-445
- Миқитов Вобур*
THE LEGAL NATURE OF E-COMMERCE IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN 446-451
- Raimova Nargiza Doroyevna, To‘uchiyeva Bahora Otabekovna*
PREVENTING FALSE AND MANIPULATIVE ADVERTISING IN SOCIAL NETWORKS 452-459
- Чориева Хуршидабону Хуррам қизи*
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ВАСИЙЛИК ВА ҲОМИЙЛИК ОРГАНЛАРИНИНГ
ҲУҚУҚЛАРИ ВА МАЖБУРИЯТЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ
ИСТИҚБОЛЛАРИ 460-468
- Toshkanov Nurbek Bahriddinovich*
UNDIRUVNI INTELLEKTUAL MULK OBYEKTLARIGA BO‘LGAN HUQUQLARGA QARATISHNING
AYRIM FUQAROLIK-HUQUQIY MASALALARI 469-478
- Kubaeva Ismigul Farhod qizi*
CHALLENGES OF BLOCKCHAIN TO LAW AND STATE 479-484
- Юсупов Ўктамбой Абсаматович*
ДАВЛАТ ХАРИДЛАРИ СОҲАСИДАГИ КОРРУПЦИЯВИЙ ҲУҚУҚБУЗАРЛИККА ҚАРШИ
КУРАШДА ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ УСУЛЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ
ИСТИҚБОЛЛАРИ 485-491
- Баходирова Сабина Улугбек кизи*
РОЛЬ ЭКСПЕРТИЗЫ ПРИ КВАЛИФИКАЦИИ УМЫШЛЕННОГО ТЯЖКОГО ТЕЛЕСНОГО
ПОВРЕЖДЕНИЯ 492-503
- Эгамбердиев Ферузбек Аскаржон угли*
НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНСТИТУТА ХОДАТАЙСТВ КАК СПОСОБ
ЗАЩИТЫ ПРАВ УЧАСТНИКОВ НА ДОСУДЕБНОМ ЭТАПЕ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 504-508
- Ibrohimov Behzodbek Bahromjon o‘g‘li*
O‘ZBEKISTONDA MOLIVAVIY HUQUQIY MUNOSABATLAR ASOSI VA AHAMIYATI 509-520

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

- Ibraximov Sanjar Urunbayevich*
SPORT MASHG‘ULOT JARAYONINI TASHKIL ETISHNING ZAMONAVIY YO‘LLARI
VA TAMOIYILLARI 521-531

<i>Urazkulova Anna Vitalyevna</i> OLIJ TA'LIMDA RUS TILI FANINI O'QITISHDA MUSTAQIL TA'LIMNING TOPSHIRIQLARINI ILMIY-PEDAGOGIK AHAMIYATI	532-537
<i>Қаршиева Дилбар Эшпулатовна</i> ПЕДАГОГИК КОМПЕТЕНЦИЯЛАРНИ ШАКЛЛАНИШИДА МАЛАКАВИЙ АМАЛИЁТНИНГ ЎРНИ	538-542
<i>Ajiyeva Muxabbat Baxtibayevna</i> KIMYO FANI BO'YICHA MASHG'ULOTLARNI FANLARARO INTEGRATSIYA ASOSIDA TASHKIL ETISH	543-547
<i>Fayzullayeva Gulchexra Sharipboyevna</i> O'QITUVCHILARNI KASBIY RIVOJLANTIRISHDA QIYOSIY TAHLIL: JARAYON VA FAOLIYATLI YONDASHUV	548-556
<i>Radjabova Gulnoza Giyosiddinovna</i> SHIFTING THE FOCUS OF CORPUS LINGUISTICS FROM RESEARCH TO CLASSROOM PRACTICE	557-562
<i>Акрамова Умеда Салиевна</i> ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИКТ ДЛЯ УЧАЩИХСЯ С НЕРУССКИМ ЯЗЫКОВЫМ ФОНОМ	563-574
<i>Abdusattarova Zaynab Abdujalil qizi</i> МАТЕМАТИКА FANINI LOYIHAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYASI ORQALI O'QITISH ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA XXI ASR KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	575-582
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i> SHAHMAT O'YINI ORQALI BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA FIKRLASH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	583-587
<i>To'xtayev Hasan Toshpo'latovich</i> ZAMONAVIY MAKTAB O'QUVCHILARINI MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYALASHDA KOGNITIV- PSIXOLOGIK TO'SIQLARNING TA'SIRI	588-591
<i>Yaqubov Fazliddin Muxitdinovich</i> JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUTAXASSISLARI KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	592-599
<i>Rahimova Dilshoda Baxriddinovna, Turatosheva Sadoqat Raxmatullayevna</i> OLIJ TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISH (SOTSIOLOGIK TAHLIL)	600-607
<i>Мадаминова Наргизахон Жахонгир қизи</i> МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРГА МОСЛАШТИРИЛГАН ВИРТУАЛ ЎҚИТИШ УСУЛЛАРИ	608-611
<i>Qodirov Xasanboy Oribjonovich</i> RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TEXNIKA OLIIY TA'LIM SOHASI MUTAXASSISLARDA KASBIY-IJODIY SIFATLARNI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	612-618
<i>Aliyeva Iroda Otabek qizi</i> МАКТАБГАЧА TA'LIMGA XORIY TAJRIBASINI QO'LLASH BO'YICHA MAVJUD TA'LIM TALABLARINING TASNIFI YUZASIDAN TAHLILLAR	619-623

<i>Ro'zimurodov Ilyos Azamat o'g'li</i> O'RTA ASRLAR MARKAZIY OSIYO MUTAFAKKIRLARINING CHOLG'USHUNOSLIKKA OID NAZARIYALARI: ABU NASR FOROBIYNING MUSIQIY TADQIQOTLARI	624-628
<i>Yaxshiboyeva Shahnoza Bahodir qizi</i> JAHON AXBOROT RESURSLARI ORQALI TALABALARNING TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASOSLARI	629-634
<i>Салиев Улугбек, Салиева Низора</i> ОБЩЕНИЕ МЕДИЦИНСКОГО РАБОТНИКА: РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ В ПРАКТИКЕ	635-640
<i>Маматкулова Угилжон Эшмирза кизи, Абдуллаева Дилбар Алимбаевна</i> МЕТОДИЧЕСКАЯ ИНФОРМАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ДЛЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА, ИЗУЧАЮЩИХ АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК, И ПУТИ ЕЕ РЕАЛИЗАЦИИ	641-647
<i>Муминова Офтобхон Каримовна</i> ИСТОРИЯ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНЕ: ОТ АНТИЧНОСТИ ДО СОВРЕМЕННЫХ ТЕРМИНОВ	648-653
<i>Ахмедова Уктамхон</i> РОЛЬ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЗАНЯТИЙ РУССКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНСКОМ ВУЗЕ	654-659
<i>Sattarova Markhabo Raxmonkulovna</i> TA'LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH	660-664
<i>Nuriddinova Robiya Bekjonaliyevna</i> МАКТАВГАЧА ВА БОШLANG'ICH TA'LIMDA МАТЕМАТИКА MASHG'ULOTLARINING UZVIYLIGINI TA'MINLASH YO'NALISHLARI	665-670

Received: 30 November 2024

Accepted: 5 December 2024

Published: 15 December 2024

Article / Original Paper

ORGANIZATION OF CHEMISTRY COURSES ON THE BASIS OF INTERDISCIPLINARY INTEGRATION

Ajiyeva Muxabbat Bakhtibayevna

Associate Professor of Nukus State Pedagogical Institute,
Pedagogical sciences

Abstract. This article describes the tasks of integrated teaching of subjects, the possibilities of organizing chemistry lessons on the basis of interdisciplinary integration, the development of materials for integrated teaching of English and chemistry, the possibilities of using the principles of chemistry and spirality in designing lesson content. It also lists the actions that a chemistry teacher should take during his/her work when preparing for lessons on the basis of interdisciplinary integration of chemistry lessons.

Keywords: chemistry, integration, educational material, educational activity, ability, design.

KIMYO FANI BO'YICHA MASHG'ULOTLARNI FANLARARO INTEGRATSIYA ASOSIDA TASHKIL ETISH

Ajiyeva Muxabbat Baxtibayevna

Nukus davlat pedagogika instituti dotsenti,
pedagogika fanlari nomzodi

Annotatsiya. Mazkur maqolada fanlarni integrallashgan xolda o'qitish vazifalari, kimyo fani mashg'ulotlarini fanlararo integratsiya asosida tashkil etish imkoniyatlari, ingliz tili va kimyo fanini integratsiya qilib o'qitish uchun materiallarni ishlab chiqish, dars mazmunini loyihalashda kimyo, spirallik prinsiplaridan foydalanish imkoniyatlari bayon qilinadi. Shuningdek, kimyo mashg'ulotlarini fanlararo integratsiyalash asosida darslarga tayyorgarlik ko'rishda kimyo o'qituvchisining faoliyati davomida amalga oshirish lozim bo'lgan harakatlar sanab o'tilgan.

Kalit so'zlar. kimyo fani, integratsiya, o'quv materiali, o'quv faoliyati, qobiliyat, loyihalash.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I12Y2024N76>

Kirish. Fanlararo integratsiya tilning politizimli bilimlarni shakllantirishga, ya'ni ingliz tilini maqsad sifatida emas, balki boshqa monotizimlar bilan o'zaro bog'liqlik va tashqi o'zaro ta'sirlarni amalga oshirish vositasi sifatida idrok etish va tushunishga imkon beradi. Fanlararo integratsiyani amalga oshirishning mumkin bo'lgan shakllaridan biri sifatida muallif maktabning yuqori sinflarida olingan bilimlarni chuqurlashtirish, tizimlashtirish va umumlashtirish uchun turli til tizimlarini o'rganishni o'z ichiga olgan tabiiy va sun'iy tillarning integrativ kursini yaratishni ilgari suradi. Bu erda kimyo fani tilini fanning sun'iy tillaridan biri sifatida hisobga olish mumkin.

«Fanlarni integrallashgan holda o'qitish maqsadi o'quvchilarning fanni o'rganishda, ingliz tilini o'rganishda ham yutuqlarini yaxshilash; boshqacha qilib aytganda, ushbu loyihalar

foydalanilgan ikki yoki undan ortiq fanlarning sinergetik o'zaro ta'siri orqali o'quvchilarning o'quv faoliyati tajribasini mustahkamlashga qaratilgan" [6] fanlarni integrallashgan holda o'qitish quyidagi vazifalari ajratadi:

1) asosiy kompetensiyalarga fanlararo yondashuvni amalga oshirish, ona tili va chet tillari bo'yicha muloqot;

2) umumiy o'rta ta'lim maktab o'quvchilarining fan va texnologiyalarga bo'lgan qiziqishini oshirish;

3) ularni o'rganishga o'qitish;

4) o'qitishda faol yondashuv va hamkorlik kabi ta'lim qadriyatlarini birlashtirish; madaniy va ilmiy qadriyatlarga hurmat ko'rsatish deganidir.

Ta'kidlanishicha, ingliz tilidan kommunikativ muhit sifatida foydalanish predmetni o'rganish motivatsiyasini oshirishga, faoliyatning namoyon bo'lishi va o'quv faoliyatiga ijodiy yondashishga yordam beradi. O'z navbatida, ingliz tili darslarini predmet (masalan, kimyo) tarkib bilan o'rganish ingliz tilini o'rganish uchun qo'shimcha motivatsiyaning paydo bo'lishiga yordam beradi. Bu, ayniqsa, ko'plab o'quvchilar kelajakdagi kasblariga e'tibor qaratadigan va o'quv materialining mazmuniga alohida qiziqish ko'rsatadigan umumiy o'rta ta'lim maktabda juda muhimdir.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Tabiiy fanlarni ingliz tilida o'qitishni Qozog'iston olimlar B.A. Jetpisbayeva, Z.G. Shayxizoda, T.S. Salikbayeva [1], ingliz tilida fizikani o'rganishda rag'batlantiruvchi omil sifatida belgilaydi, agar o'qitish yondashuvlari muayyan kontekstga mos bo'lsa. G.J. Sdikova, K.K. Mendaliyeva [2] kimyoviy-pedagogik yo'nalish talabalariga ingliz tilida "Umumiy va noorganik kimyo" fanidan o'qitishni boshlash muhimligini ko'rsatdi. Rossiyalik tadqiqotchilar Yu.A. Frolicheva, S.S. Kosmodemyanskaya o'zgaruvchan usullardan foydalangan holda ingliz tilida kimyoni o'rganishni amalga oshirishga qodir mutaxassislarni tayyorlash zarurligini aniqladi. N.Yu. Aysheva, I.N. Manakova kimyoviy tarkib orqali ingliz tilini o'rganishning bir qancha usullarini taklif qildi.

E.B. Borunova [3], E.S. Pavlova [4] kimyo bo'yicha maktab kursini ingliz tili bilan integratsiyalashgan holda o'rganish metodikasini va mos ravishda boshlang'ich sinf o'quvchilariga kimyoni ikki tilda o'qitish metodikasini ishlab chiqdi. Belarus olimlari I.V. Shulyak va I.E. Malashonok [5] chet ellik talabalar uchun tayyorgarlik bo'limida kimyoni ikki tilda belorus va ingliz tillari orqali o'qitishda integrativ fanlararo aloqalarni o'rgandi. Ingliz tilida matematika va tabiiy fanlarni o'qitish uzoq xorijlik olimlar B. Yeonsuk, D. Breton [6], Y. Norashikin, L. Tagnin, N. Evnitskaya, L. Tagnin til resurslarini rivojlantirish, talabalarning o'qitish va nutq faolligini qo'llab-quvvatlash bo'yicha chora-tadbirlarni joriy etish orqali ingliz tilida tabiiy fanlarni o'rganishga yondashuvlarni taklif qildi. N. Evnitskaya ingliz tilida ilmiy tushuntirishlarni qurish jarayoni dialogik, o'qituvchi va o'quvchiga yo'naltirilganligini aniqladi.

A.I. Guraevaga ko'ra [7], fanlararo aloqalar atrofdagi olamni o'rganish darajasiga qarab didaktikada boshqacha maqomga ega bo'lgan umumdidaktik tushunchasi hisoblanadi. Didaktik hodisa darajasida fanlararo aloqalar o'quv jarayonidagi ilmiy aloqalarning aksidir. Didaktik sharoitlar darajasida fanlararo aloqalar fan asoslarini o'qitishning ilmiy darajasini oshirish, o'quvchilarning dialektik dunyoqarashini shakllantirish va ularning ijodiy qobiliyatlarini o'stirish maqsadida turli fanlar bo'yicha o'quv dasturlari va darsliklarning o'zaro izchilligini ta'minlash vositasi sanaladi. Didaktik tamoyil darajasida fanlararo aloqalar didaktik tamoyillar tizimidagi integratsion bo'g'in — ilmiylik, tizimlilik, yaxlitlik, uzluksizlik va boshqalar sanaladi.

Chunki ular yuqoridagi barcha prinsiplarning maqsadli yo'nalishini aniqlab beradilar. Psixologik – pedagogik asosga ega bo'lgan va o'qitish tamoyillari, usullari va vositalarining yaxlit tuzilishini tavsiflovchi fanlararo bilimlar metodologiyasidan tashqarida bo'lgan darajada, uning yordamida bilimlarning yangi turi–“fanlararo bilimlar” shakllanadi. Bu o'quvchilarga yaxlit bilim bilan ajralib turadigan, atrofidagi olamni ko'ra olish bilan bog'liq bo'lgan, fikrlashni rivojlantirishga imkon beradi. Ularning atrofidagi dunyoni teranroq ko'rish imkonini yaratadi.

Muhokama. Umum ta'lim maktablarida yuqori darajadagi ta'lim darajasida kimyo va ingliz tili aloqalaridan foydalangan holda kimyo bo'yicha o'quv ishlarini tashkil etish quyidagi sharoitlarda samarali hisoblanadi:

- Darsda yagona aloqa vositasi sifatida ingliz tilidan foydalanish;
- Ingliz tilidagi ma'lumotlarni idrok etishni osonlashtiradigan vizual tayanchlardan samarali foydalanish;
- Materialni turli kommunikativ vaziyatlarda (monolog, dialog, munozara, yozma va og'zaki nutq) va axborotni taqdim etishning turli usullari bilan (o'qituvchining og'zaki nutqi, matn, diagramma va jadvallar, kimyoviy formulalar va tenglamalar, sharhlar bilan chizmalar) bir necha bor takrorlash, AKTdan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Fanlarni integrallashgan holda o'qitish doirasida darslarni o'tkazishda ingliz tilidagi nutq o'rganish predmeti sifatida emas, balki kimyoviy bilim va ko'nikmalar shakllanadigan vosita, kommunikativ muhit sifatida qaraladi. Nazorat paytida kimyoviy bilim, ko'nikma va malakalarga e'tibor beriladi; o'quvchilarning kimyoviy mavzularda o'zini namoyon qilishi til bilimlarini namoyish qilishdan ko'ra muhimroqdir. Bu jarayonda til qoidalarini alohida buzishga yo'l qo'yiladi.

Bugungi kunda zamonaviy o'zbek jamiyati ijtimoiy modernizatsiya va jahon integratsiya jarayonlariga intilish bilan ajralib turadi, bu yerda ta'lim modernizatsiya jarayonida yetakchi o'rinni egallaydi. Tabiiy fanlarning har biri (biologiya, kimyo) ko'p tilli o'quv muhitini yaratishga qo'shgan hissi birgalikda ikki tilli ta'lim siyosatini amalga oshirishni ta'minlaydi. Shu bilan birga, kommunikativ yondashuv tillarni o'qitishning asosi bo'lib, har bir o'quv predmeti yordamida o'quvchilarning nutq faoliyatini rivojlantirishning yetakchi prinsipi sifatida qaraladi. Bunga turli xil o'quv vaziyatlarida bilim va ko'nikmalarni almashish, til va nutq normalari tizimidan to'g'ri foydalanish kiradi. Dars mazmunini loyihalashda kimyo, spirallik prinsipi, uchidan uchigacha mavzular qo'llaniladi. Spirallik prinsipi o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini asta – sekin-mavzular va sinflar bo'yicha” to'plash “ imkonini beradi, oddiydan murakkabga o'tadi.

Ta'limni modernizatsiya qilish konsepsiyasining asosiy g'oyasi ta'lim yanada individual, funksional va samarali bo'lishi kerak degan qoidani nazarda tutadi.

Maktab fanlari orasida kimyo alohida o'rin tutadi. Kimyo asoslari-kimyo fanining yetakchi g'oyalari, nazariyalari va yutuqlari asosida qurilgan elementlar, moddalar, ularning o'zgarishi jarayonlari va ularni bilish usullari to'g'risida umumiy bilim nazarda tutiladi.

Didaktika tamoyillariga muvofiq kimyoni o'qitishning umumiy maqsadlari shakllantiriladi, o'quv muammolarini hal qilish usullari va vositalari tanlanadi. Zamonaviy maktabda kimyo fanini o'qitishning muhim xususiyati uni atrofdagi dunyoni va o'zini bilishning umumiy madaniy qiymati sifatida talqin qilishdir. Zamonaviy ta'lim, o'z g'oyasiga ko'ra, faol o'qitish usullaridan foydalangan holda mustaqil bilim va o'quvchilarni sezilarli darajada oshirishni ta'minlaydi.

Shu sababli, zamonaviy o'quv jarayonini o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga hissa qo'shadigan yangi, yanada samarali texnologiyalarni izlamasdan tasavvur qilib bo'lmaydi. Zamonaviy yangi standart obyektlarning fanlararo integratsiyasi orqali kerakli natijaga erishishning umumiy yo'nalishini ifodalovchi tizim sifatida ko'p madaniyatli ta'limga qaratilgan.

Ilmiy bilimlarning integratsiyasi kelajakda mutaxassislariga yangi talablarni qo'yadi. Amaliy nuqtai nazardan, integratsiya fanlararo aloqalarni kuchaytirish, o'quvchilarning ortiqcha yuklanishini kamaytirish, ular olgan ma'lumotlar doirasini kengaytirish va o'rganish motivatsiyasini kuchaytirishni o'z ichiga oladi.

Til kurslari fan va tilni integrallashgan holda o'qitish va fanlararo aloqalar usulidan foydalangan holda zamonaviy darsni yaratishga, shuningdek zamonaviy o'qituvchiga xos bo'lgan yangi interaktiv fikrlash usulini shakllantirishga, ilmiy bilimlarni nazariy tadqiqotlar va amaliy faoliyatda birlashtirishga, mavzuni o'rganishda yuqori samaradorlikka erishish uchun turli xil ma'lumot manbalaridan foydalanishga yordam beradi.

Ta'limning vazifasi har bir o'quvchini tanlash uchun keng imkoniyatlar bilan ta'minlash, uni g'oyalar, tasvirlar dunyosida harakat qilishni o'rgatish, uning tafakkuri va voqelikni hissiy idrokini rivojlantirish, dunyoga yaxlit qarashni rivojlantirishga yordam berishdir.

1-misol.

“D. I. Mendeleyevning davriy qonuni” mavzusida integrallashgan dars (kimyo + ingliz tili). 7-sinf

1. Keling, quyidagi yo'nalishda harakat qilaylik.

Endi men sizga kitobni ko'rsataman (ingliz tilida kimyo darsligini namoyish qilish), kitobni tanishtiradi –bu ham kimyo darsligi, ammo u o'zbek maktab o'quvchilari uchun mo'ljallanmagan.

Keling, sahifalardan birida nimani ko'rayotganingizni ko'rib chiqaylik? — davriy tizim.

Shunday qilib, davriy qonun barcha mamlakatlar olimlari tomonidan qo'llaniladi. Kimyoviy nazariyaning asosiy qoidalarini to'g'ri tarjima qilish muhimdir.

Ushbu tarjima 7-sinf o'quvchilari tomonidan amalga oshirilgan.

Ammo shu bilan birga, ular bir nechta xatolarga yo'l qo'yishgan.

Bu qanday xatolar?

Siz ularni topishingiz kerak.....

2. Darslik matni bilan ish olib boriladi — ingliz tilidagi kimyo.

Guruhlarda ishlaydigan o'quvchilar tarjimada qilingan xatolarni topadilar.

Integratsiyalashgan darslarda bolalar oson ishlaydi va katta hajmdagi materialni qiziqish bilan o'rganadilar.

Xulosalar. Olingan bilim va ko'nikmalar nafaqat maktab o'quvchilari tomonidan standart o'quv vaziyatlarida amaliy faoliyatida qo'llanilishi, balki ijodkorlikni namoyon etish, intellektual qobiliyatlarni namoyon etish uchun imkoniyatlar yaratishi ham muhimdir.

Bu o'quvchilarning muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Bundan tashqari, ikki tilda o'qitish va natijada ularni amalda mukammal egallash o'quvchilarni turli xalqlarning madaniyati va urf-odatlarini bilan tanishtirishga yordam beradi.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Багрова Н.В. Индивидуализация обучения химии в школьных творческих мастерских во внеурочной деятельности: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. -Санкт-Петербург, 2017. -20 с.
2. Gankin V.Y. & Gankin Y.V. General Chemistry. Institute of Theoretical chemistry. –Boston: USA, 2012.
3. Ёриев О.М., Шарипов М.С., Мавлонов Ҳ.Н., Хафизов А.Р. “Умумий ва ноорганик кимёдан масала ва машқлар тўплами”. Ўқув қўлланма, -Тошкент: “Ўзбекистон файласуфлари миллий жамияти” -2008, -180 бет.
4. Зорников Н.И., Волкова П.Л. Проблемы и перспективы международной интеграции высшего образования. -Вороник, 2009.С. 13-18.
5. Зайцев О.С. “Методика обучения химии: Теоритический и прикладной аспект”. –М.: Гуманитарный издательский центр “Владос”, 1999. -С. 98-144.
6. Мовлонова С.А. Олий таълим муассасаларида азотли органик бирикмалар мавзуларини дифференциал ёдашувлар асосида ўқитиш методикасини такомиллаштириш. Педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати. –Тошкент, 2021. -22 бет.
7. Миренкова Е.В. Концепция методического обеспечения формирования познавательных умений учащихся при обучении химии в современной школе: дис. ... док. пед. наук. -Санкт-Петербург, 2018. -430 с.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 12 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali
2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli
guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.
Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:
100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:
scienceproblems.uz@gmail.com
Bog‘lanish uchun telefonlar:
(99) 602-09-84 (telegram).